

rokami, ter se vda svoji žalosti. Zdaj nima več tolažilnih besed za soproga, ker je sama jako potrebna tolažbe. V njenem razžaljenem srcu se je nekaj oglašalo kakor očitane: »O ti moj ljubi Bog, ali ne bivaš več tamgori, da ne lajšaš tolikega gorja in da moreš gledati toliko bedo!« — Potem se vda globokemu razmišljanju. Spomni se, kako srečno je živela v začetku zakona ob strani dragega ji soproga. Bila je zdrava in čvrsta. Tudi ko sta dobila že dvoje, troje otrok, sta živela dokaj zadovoljno, najsi sta pogrešala te in one udobnosti. Toda ona si je takrat precej prislužila s šivanjem. In ko tudi to ni zadostovalo, se je lotila svoje dote, ki jo je dobila, stopivši v zakon Sicer pa je vsako leto pred otvorjenjem deželnega zbora šlo od ust do ust: »Letos bodo učiteljem izboljšali plačel« Tako je gineval čas ob brezuspešnih upih, ob brezuspešnem čakanju! Vsako leto je doneslo našemu učitelju novo prevaro in novega — potomca (otroka). Stroški so prihajali čedalje večji, imetje učiteljeve žene pa čedalje manjše, dokler niso ga porabili do zadnjega vinarja. Kajpada ji je krvavelo srce ob tem, a rajša kakor bi delala dolge, se je iznebila zadnjega vinarja in prodala zadnje dragotine! In zdaj — bilo je vendar vse zaman! Delo se je pomnožilo, dobre, krepilne hrane ni bilo več zmoči, ko se je rodbina tako pomnožila. Da bi imela deklo, o tem niti ni bilo misliti, ob skromni plači učiteljevi. Prenaporno delo, v žalosti in skrbeh prečute noči pa so napravile še ne 30 letno ženo tako, da je izgledala kakor slabotna starka: oslabela in venoča! Rokodelčeve žene in kmetice so se ponašale s svojimi oblekami; a ona, žena učiteljeva, je vselej ob nedeljah z nekakim strahom zahajala v cerkev, ker je imela ubožno obleko in je vedela, da se ji sosede rogajo vzpričo njenega ubožstva! A naposled se je tega privadila; privadila se je bila odrekati se vsemu dobremu. Toda misel, kaj bo z njenim možem in z njenimi otroki, ako — kakor se je bilo bati — resno zbolí, ta misel jo je mučila skoro do blaznosti. Bila je prepričana, da bi kaka druga gospodinja — in take bi bilo treba v hišo, če bi ona obležala — z mesečno plačo njenega moža ne izhajala niti 10 dni, a kamo li ves mesec! —

V teh premišljevanjih začuti, da jo nekdo vleče za predpasnik. Velike žalostne oči njene triletne Milke se uprovanjo. »Mama, lepo prosim malce kruha.« Tako boječe zaprosi deklica. Nov trn se zasaadi v srce ubogi materi, zakaj bilo je ob koncu meseca in že več dni ni mogla kupiti kruha, ker ni imela občem. Tolažilno pogladi deklici kodraste lase in solza se ji utrne v oči, ko izpregovori: »Nimamo kruha, ubogi moj otrok, ali dva kuhana krompirja sta še v loncu, pojdi z mano!« S temi besedami odide izmučena žena v kuhinjo. Drugi otroci v sobi se spuste za njo, kličejo: »Mama, mama, tudi meni krompirčka!« — Zavladala je v sobi tihota, ki jo je motilo le tiktakanje stenske ure in vzdihovanje ubogega učitelja.

Zdajci nekdo potrka na duri. »Prosto!« se odzove učitelj, in pri tej priči vstopi vaški eksekutor. V svoje opravičevanje jeclja nekaj, potem pa pride s pravo besedo na dan: »Ne vem, kako se mi to zdi, a dana mi je naloga, da tukaj iztrejam šolnino za vaše otroke, ki obiskujejo domačo šolo!«

Učitelj odgovori brez vseh ovinkov: »Storil bom svojo dolžnost in šolnino plačal. Toda ker ta hip nimam toliko denarja, naznanite svojim predstojnikom, od katerih ste prejeli ukaz, da me terjate, naj mi dotično vsoto utrgajo na plači. Tudi jim povejte, da ne poznam nobenega učitelja v okolici, ki bi moral za svoje otroke plačevati šolnino.«

»Že povem,« odgovori izterjevalec odhajaje. »Meni samemu se je čudno zdelo, da od vas zahtevajo šolnino, saj tudi črednik ne plačuje črednine za svojo živino! Z Bogom, gospod učitelj!«

Učitelj se vglobi v tožno premišljevanje. Koliko je moral že pretrpeti le zato, ker je vztrajal pri svojih načelih in ker se je ob vsaki priliki vselej neustrašeno potegnil za čast nove šole. Mnogi njegov kolega se je ščeperil zdaj v veliki časti vsepovsod in dobival od občine in od krajnega šolskega sveta prednost in podporo. In zakaj? Le zato, ker se je uklonil dvojnemu pritisku: materijalni sili in preganjanju klerikalnih mogočnjakov! »Ali naj tudi jaz tako storim — vsaj svoji rodbini na ljubo!« Toda ali bi na tak način ne postal lažnik? Klerikalci vseh vrst zabavljajo ob vsaki priliki o novi šoli. Pravijo, da nova šola trga otrokom vero iz srca, da jih odgojuje v zločince, da — sploh nova šola deluje na to, da neti sovraštvo proti duhovnikom ter ljudstvo tira v časno in večno pogubo. Ako si hočem pridobiti naklonjenost teh ljudi, potem moram odobrovati vse te očitke! Da, še več: moral bi celo odločno grajati »brezbožnost« onih tovarišev, ki se branijo varuštva vladoželjnih ljudi! Ali morem mirno poslušati tako obrekovanje? Ali morem take laži spraviti čez svoje ustnice ali kot resnične potrditi, ko vendar v mojem srcu vse kriči: »Vse je obrekovanje in nesramna laž!« Ne, tega ne morem storiti, pridi kar hoče!«

In kakor da mu je postalo v sobi pretesno, pograbi palico in klobuk in hiti pod milo nebo, da si na daljšem izprehodu umiri razburjeno kri. O, ko bi mogel ubežati tej bedi! Toda nikjer ne najde izhoda, nikjer rešitve! Sam ne ve, česa ga je večja groza: ali prihodnosti ali sedanjosti. Kakor v mrzlici se zavije v svojo tanko suknjo, si pritisne roko na burno bijoče srce ter zašepeče tja predse: »Kaj mi biješ tako silovito? Ali ne yeš, da ti je deželni poslanec v deželnem zboru prepovedal biti nezadovoljnemu, češ: »Nezadovoljen učitelj ne more imeti dobre šole! — Torej, umiri se, srček!«

Lucilius.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXI.

Vprašanje. Imam kot šolski vodja slabo stanovanje z dvema tesnima, vlažnima sobicama, z majhno shrambo brez kleti. Vse moje predloge v izboljšanje stanovanja pri krajnem šolskem svetu odklanjajo, in sicer po inicijativi župnikov, češ, kar je bilo toliko let za prednike dobro, naj se tudi meni slabo ne dozdeva. Župnik biva seveda v lepem farovžu, njegova mlada kuharica ima tik njegovih sob mnogo večjo lepo urejeno in suho sobo. Ona mu je seveda ljubša nego jaz! Kaj njemu mari, če se meni in moji družini zdravje ruši ter pohištvo, obleka in perilo kvari? Kaj mi je storiti, da doženem izboljšanje svojega stanovanja?

Jokohama, nadučitelj.

Odgovor. Iz Tvojega vprašanja razvidim, da Te župnik ne prekaša v poštenosti, pač pa v praktičnosti. Po pravih prirodnega zakona samoobrambe si dolžan premagati župnikovo nevoščljivost, razorožiti veljavo njegove besede in

vse odklonitve, oziroma protiskelepe krajnega šolskega sveta ter si izvojevati pošteno in stanu primerno stanovanje. Piši sledečo vlogo, kajpada v slovenskem jeziku, ter jo predloži okrajnemu šolskemu svetu:

Št. . . .

Slavni krajni šolski svet . . . ski!

Tukajšnjemu šolskemu vodji sta odkazani v stanovanje dve tesni, vlažni sobici, kuhinja s shrambico. Drugih postranskih prostorov ni. Zaradi vlažnosti obeh sobic se mu ne kvari samo zdravje njegovo in njegove družine, temveč tudi obleka, perilo in pohištvo.

Stanje njegovega stanovanja je tudi po velikosti in kakovosti v nasprotju s § 29. zakona z dne 4. februarja 1870., št. 16 dež. zak. za Štajersko (oziroma s § 5. zakona z dne 29. novembra 1890., dež. zak. št. 23 za Kranjsko) in z ukazom c. kr. dež. šolskega sveta štajerskega z dne 28. febr. 1886., št. 817, zadevajočim kompetenčnost stanovanja šolskega vodje, zakaj stanovanje je v zdravstvenem oziru slabo, sobi nista dovolj veliki in visoki, kuhinja in shramba sta pretesni, a kleti za shrambo sočivja, zelenjave, krompirja itd. sploh ni, šolski vodja je torej primoran, ta živila pozimi za podraženo ceno sproti kupovati.

Znano je, da ima šolski vodja v smislu prej naštetega zakona pravico do najmanj dveh sob (a ne sobic) ter do potrebnih postranskih prostorov, oziroma do stanarine, ki se mu odmeri s 25% njegove plače (na Kranjskem zunaj Ljubljane s 160 K, v Ljubljani z 240 K na leto).

Tukajšnji šolski vodja je že večkrat pri sejah krajnega šolskega sveta opisal bedno stanje svojega stanovanja, sklicuje se na tozadevne zakonove določbe in naredbe šolskih oblasti in ponujal članom priložnost, se na lastne oči o tem prepričati. Toda krajni šolski svet je vselej njegove predloge z vsakojakimi ničevimi izgovori odklonil in mu tudi stanarine ni hotel priznati.

Ker je okrajnemu šolskemu svetu z ukazom c. kr. deželnega šolskega sveta štajerskega z dne 28. februarja 1886., št. 817, in z dne 23. septembra 1901, št. 7855, naloženo, delovati v izvršitev določb § 29. začetkoma naštetega zakona ter z vsem pritiskom siliti krajne šolske svete, da odstranijo vse pomanjkljivosti nezdravih in nekompetenčnih stanovanj šolskih voditeljev ter mu po § 27., točka 5. zakona z dne 8. februarja 1869. za Štajersko (na Kranjskem po § 17., točka 10 zakona z dne 9. marca 1879., dež. zakonika št. 13) pristojna pravica in dolžnost, skrbeti in varovati šole in učitelje v vseh gospodarskih zadevah, se vdano podpisano šolsko vodstvo pod okriljem teh zakonovih določb zateka k okrajnemu šolskemu svetu z nujno prošnjo:

Slavni okrajni šolski svet blagovoli odrediti komisijsko ogledovanje rečenega stanovanja na licu mesta ter po razsodbi komisije storiti potrebne korake, da dožene tukajšnji šolski vodja svoje zakonite pravice. V slučaju upora krajnega šolskega sveta naj blagovoli slavni okrajni šolski svet popravilo stanovanja v smislu kompetenčnosti na stroške krajnega šolskega sveta sam izvršiti.

Obenem se naznanja, da zapusti tukajšnji šolski vodja I. I. dne odkazano mu nekompetenčno stanovanje ter se preseli v zasebno hišo posestnika I. I. proti plačilu dogovorjene stanarine, zaradi tega prosi šolsko vodstvo še:

Slavni okrajni šolski svet blagovoli tukajšnjemu krajnemu šolskemu svetu zaukazati, da mora on šol-

skemu vodji I. I., računajoč od dne (dan preselitve), plačevati stanarino v znesku 25% njegove letne plače (na Kranjskem 160 K) tako dolgo, dokler mu ne oskrbi v šolskem poslopju (v sedanji posebni hiši) kompetenčnega, oblastveno kolavdiranega stanovanja.

Šolsko vodstvo v dne 1904.

Postopaj tako!*) V kratkem doženeš svoje pravice v polni meri ter boš imponiral ne samo krajnemu in okrajnemu šolskemu svetu, temveč tudi visokočastito nevoščljivemu župniku, čigar moč boš strl ter mu v tej zadevi za vedno zavezal jezik. Dokler boš pa ponižno trkal na duri svojega klerikalnega krajnega šolskega sveta, boš tudi moral kri-vico trpeti.

V prihodnji številki priobči »Pisarna« v tej zadevi važno razsodbo upravnega sodišča, ki je ostala vkljub svoji veliki važnosti učiteljstvu doslej prikrita, bodisi da je šolske oblasti niso marale priobčiti, bodisi da se zastopniki učiteljstva v okrajnih šolskih svetih niso dovolj zanimali zanjo.

Dohtar Jona.

Dopisi.

Štajersko.

Od Sv. Marjete niže Ptuja nam piše prijatelj: Prijatelji in nekdanji učenci so napravili dne 15. septembra v gostilnici g. Mikla svojemu bivšemu nadučitelju g. Jož. Vobiču slavnosten banket. Tu si videl zbrane zdravnike, c. in kr. stotnike, duhovnike, akademike, učiteljstvo, dijake, rodovino in tudi nekaj domačih kmetov. Tamburaški zbor domačih dijakov je udarjal in popeval prav lepo in mnogo pripomogel, da se je slavnost še tem lepše vršila. V napitnicah so omenjali gospoda slavljence kot vestnega učitelja, ki je celih 38 let deloval v tem kraju in mnogemu dal podlago za do-sego boljšega kruha. Bil pa je tudi nepristranski šolski voditelj, ki je vedno skrbel za lepo slogo med učiteljstvom. Vsi so ga ljubili in spoštovali; domači občinski odbori so ga nameravali imenovati svojim častnim članom, a slavo-hlepni župnik in sedaj tu nameščeni nadučitelj Iv. Žunkovič sta si vse prizadjala, da sta to preprečila. Žunkovič se je tudi jako trudil, da bi omenjeno veselico, ki bi naj vendar ugled učiteljstva povzdignila, preprečil. V lastni osebi je pred cerkvijo oznanil, da je ta slavnost neumnost, ki se je ljudje naj nikakor ne udeležijo. Pozval je župane, ki so jih v farovžu napajali, da so podpisali protest proti nameravani veselici in prosili okr. glavarstvo, naj ta banket kot politično zadevo prepove. Žunkovič je celo v svojem raz-redu govoril otrokom zaničevalno proti prejšnjemu njihovemu nadučitelju in rekel, da bo vsakega smatral za svojega osebnega sovražnika, ki se slavnosti udeleži. Ko je pa bilo vse zaman, pa jo je že prejšnji dan popihal v gorico in ostal tam tri dni; vse te tri dni pa so morali drugi učitelji v njegovem razredu poučevati. Žunkovič je seveda Slomškar in Slomškarja je lahko ponosna na ta svoj cvet! Slava!

*) Najemi si v kraju primerno stanovanje, ako ga ni dobiti, prosi za enoletni dopust ter se preseli v drug kraj, n. pr. v mesto in videl boš, kako se bodo vsi podvizali, da ustrezijo Tvoji zakoniti zahtevi.